

УДК 636.934.2.082.23

ЕФЕКТИВНІСТЬ РІЗНОВІКОВОГО ПІДБОРУ БАТЬКІВСЬКИХ ПАР ПРИ РОЗВЕДЕННІ СРІБЛЯСТО-ЧОРНИХ ЛИСИЦЬ ТА НОРОК

Корх О.В., к. с.-г. н.

Інститут тваринництва НААН, м. Харків

***Анотація.** Аналіз одержаних результатів використання кращих варіантів вікового підбору батьківських пар сріблясто-чорних лисиць і норок дає змогу констатувати поліпшення показників гону і відтворювальної здатності. Встановлено оптимальний вік продуктивного використання лисиць, який становить п'ять років, норок – три роки.*

У процесі проведення аналізу племінної цінності встановлено, що при випробовуванні найвищу оцінку одержали самці ліній № 4315, 5365 і 6331, які краще за інших передавали потомству свої спадкові якості. На підставі попередньої оцінки з загального числа основних плідників до категорії абсолютних поліпшувачів віднесено 72,4 % від оцінених; 5,7 % – виявилися стерильними; 7,6 % – оцінено як погіршувачів та 14,3 % – зараховано до категорії нейтральних.

***Ключові слова:** норки, сріблясто-чорні лисиці, різновіковий підбір пар, селекція, плодючість, племінна цінність.*

Актуальність проблеми. Упродовж останнього десятиріччя значно змінилася економічна ситуація в державі, що негативно вплинуло на стан галузей тваринництва, зокрема, й хутрового звірівництва, та спонукало до докорінного поліпшення вітчизняного генофонду звірів шляхом розробки нових досконаліших методів селекції. Попри ці негаразди вдосконалення вітчизняних типів існуючих порід звірів повинно здійснюватися у напрямі поліпшення їх продуктивних ознак та якості хутра, за використання імпортного генофонду завезеного до України [6].

Серед різноманітних методів поліпшення племінної роботи в стаді існує ціла низка невикористаних ефективних прийомів, які дають змогу скеровано сприяти на підвищення, консолідацію визначних спадкових і племінних якостей у потомків, покращення генетичної структури порід та раціональне їх використання, у тому числі, й за рахунок прискорення селекційного процесу, що базується на виявленні бажаних варіантів вікового підбору.

Проблема формування і використання різних варіантів вікового підбору вивчалася [1, 2, 3, 4, 7]. Проте це питання нині досліджено ще не-

достатньо. Зокрема, існує суперечність між наявним рівнем знань і не встановлені бажані варіанти поєднання батьківських пар вітчизняних типів та порід звірів за цією ознакою, не визначена доцільність подальшого їх впровадження, не з'ясовано вплив на продуктивні ознаки потомків за розведення в умовах замкненої незначної за поголів'ям популяції. Теоретична необґрунтованість методичних аспектів цих досліджень вказує на актуальність теми і зумовлює вибір напрямку подальшої роботи.

Завдання дослідження. Визначити вплив науково обґрунтованого різновікового варіанту підбору батьківських пар на показники відтворювальної здатності й племінну цінність сріблясто-чорних лисиць та норок.

Матеріал і методи дослідження. Для з'ясування впливу різних варіантів вікового підбору батьківських пар сріблясто-чорних лисиць та норок на показники відтворювальної здатності роботу проводили в АТ „Утківське відгодівельне господарство” Харківського району Харківської області, а також звірогосподарстві „Червонолиманське” Червонолиманського району Донецької області.

Перед початком досліду за даними племінного обліку в усього племінного поголів'я сріблясто-чорних лисиць і норок господарства визначили вік. Для проведення досліду відібрали 42 голови самців-плідників сріблясто-чорної лисиці віком від 1-го до 5-ти років, і норок 100 голів, віком від 1-го до 3-х років, а також 213 голів самиць лисиць 2005–2009 та 500 самиць норок 2007–2009 років народження. Із обраного для досліду поголів'я сформували 25 варіантів підбору батьківських пар за ознакою вікового підбору самців і самиць сріблясто-чорних лисиць та 15 варіантів підбору батьківських пар норок.

Живу масу звірів контролювали шляхом індивідуального зважування їх на вагах до ранкової годівлі і поїння; екстер'єрні особливості будови тулуба – за лінійними промірами окремих статей.

Про репродуктивну здатність самиць судили за результатами аналізу загальноприйнятих показників: перебіг гону, тривалість вагітності та результати щеніння.

Оцінку племінної цінності самців норок за якістю потомства здійснювали на основі інструкції з бонітування [5] шляхом аналізу матеріалів зоотехнічного і племінного обліку господарства, а також на основі результатів фактичного визначення показників власної продуктивності. До основних ознак за якими оцінювали плідників за якістю потомства відносили: живу масу, довжину тулуба та кількість щенят, які залишилися до забою.

Результати дослідження. Установлено, що з загального числа покритих самиць лисиці (236 голів) 11 особин пропустували, решта – благополучно щенилися і дали 889 живих щенят. Частка мертвонароджених ще-

нят становила у середньому по стаду лише 2,0 %.

Найбільша кількість лисиць, які пропустували, була в підборі пар однорічних самиць і одно-трьох річних самців – 6 голів, найменша – у варіанті підбору двохрічних і трьохрічних самиць при поєднанні з двохрічними і трьохрічними самцями – 1 голова. Відмінність між цими поєднаннями та іншими варіантами підбору пар становила 9,1%. За іншими варіантами підбору батьківських пар пропустувало від 2-х до 5-ти голів самиць.

Показник плодючості у лисиць коливався від 3,0 до 7,5 щеняти у гнізді. Однак слід зазначити збільшення чисельності гнізда на 4,5 голови або у 2,5 рази у підборі самиць і самців п'ятирічного віку порівняно з поєднанням трьохрічних самиць і чотирьохрічних самців.

Показник плодючості в середньому по стаду сріблясто-чорних лисиць становив 5,63 голів щенят на самицю, що щенилася, у той час як у варіанті підбору батьківських пар де самиця і самець були п'ятирічного віку він був найвищий, різниця на їх користь становила 1,9 голови або 33,2%. За кількістю щенят із розрахунку на основну самицю цей підбір також був більшим порівняно з середніми даними по стаду звірогосподарства на 46,1 %.

Як свідчать дослідження, середня тривалість вагітності за групами лисиць суттєво не різнилася і знаходилася в межах від 50,1 діб до 52,5 діб. Тоді як у середньому по стаду господарства вона становила 51,5 доби. Проте у самиць чотирьохрічного віку вагітність була триваліша на 0,5 доби ніж середні дані по стаду звірогосподарства та на 0,8 доби порівняно з самицями трьохрічного віку.

Аналогічна картина спостерігалася і у норок. Початок гону в них припадав на 1 березня. Загальний період щеніння самиць становив 17,8 діб. Масове щеніння відбувалося в період із 28 квітня до 2 травня. Із числа покритих самиць благополучно щенилися в середньому 426 голів або 85,2%. Кількість самиць, що пропустували становила 74 голови або 14,8%.

Аналізом відтворювальної здатності норок встановлено, що найвищий вихід молодняку за результатами гону з розрахунку на самицю, що щенилася був одержаний при поєднанні самиць і самців трьохрічного віку – 6,38 голів. У той час як у варіанті підбору батьківських пар однорічних особин цей показник був найнижчий, різниця становила 1,1 голови або 6,0 %. Кількість щенят на основну самицю у цих же варіантах підбору батьківських пар становила відповідно 5,81 і 4,91 голови, або на 0,90 голови і 18,3% більше на користь перших. У середньому плодючість по стаду звірогосподарства становила 5,0 голів на самицю, що щенилася і 4,24 голови – на основну самицю.

З метою встановлення тривалості племінного використання самців

Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини

норок проведено дослідження з оцінки їх за власною продуктивністю та якістю потомків. Проведеним аналізом показників продуктивності плідників встановлено, що частка особин у яких показник плодючості, покритих ними самиць перевершує середнє значення по стаду становила 61,3 % і лише 4 самці або 3,8 % виявились стерильними.

Результати рейтингової оцінки самців дали змогу повніше виявити їх генетичну цінність і виділити серед них кращих як за комплексом показників, так і в розрізі продуктивних ознак одержаного від них потомства. При цьому, основна частка плідників за якістю потомків була визнана як поліпшувачі.

Генеалогічний аналіз структури стада норки звірогосподарства дав змогу виявити 11 ліній, які різняться між собою за кількісним і продуктивним складом: № 407, 5015, 4315, 6331, 6391, 4375, 5365, 4857, 4427, 4417, 5427. Найбільшу питому частку займає лінія № 4427 – 31,4 %; найменшу – № 4417 – 1,4 %. Частка інших ліній знаходиться у межах від 2,8 % до 16,2 %.

Установлено, що при випробовуванні високу оцінку одержали самці ліній № 4315, 5365 і 6331, які краще за інших передавали потомству свої спадкові якості. На підставі попередньої оцінки з числа основних плідників до категорії абсолютних поліпшувачів віднесено 76 голів або 72,4 % від оцінених. Серед перевірених за якістю потомків 6 голів або 5,7 % виявились стерильними, 8 голів або 7,6 % – оцінено як погіршувачі, оскільки їх потомство не повною мірою задовольняло вимоги інструкції з бонітування за величиною показників продуктивності та 15 голів або 14,3 % – віднесено до категорії нейтральних. При цьому, в стаді звірогосподарства було 12 самців або 11,3 %, які покрили від 8 до 10 самиць при середній полігамії – 1:5.

За комплексом показників власної продуктивності родоначальники ліній №5365, 6331, 4315 характеризувалися вищими на 164–464 г живою масою та на – 0,4–1,4 см розміром тулуба, порівняно з середніми величинами цих показників по загальній групі самців (табл. 1).

Аналогічні результати, проте дещо менші, порівняно з середніми значеннями цих показників по стаду звірогосподарства, були одержані й у родоначальників ліній № 407 і 6391, відповідно, жива маса – на 64 г в обох самців та розмір тулуба – на 0,4–1,4 см. При цьому, родоначальники ліній № 4417, 4427, 5365 і 6331 переважали й за виходом щенят, які залишилися до забою. Різниця становила від 1,9 голів до 7,9 голів. Однак вірогідних відмінностей між плідниками за оцінюваними показниками не виявлено.

Результатами експертної оцінки самців установлено, що найбільша кількість продовжувачів ліній була у потомстві родоначальників № 4427 і 407 (8–10 голів). В інших плідників кількість продовжувачів варіювала від

Продуктивність родоначалників ліній

Родоначалник лінії	Показники продуктивності самців			Кількість продовжувачів, голів
	розмір тулуба, см	жива маса, г	кількість щенят, які залишилися до забою, голів	
407	50	2900	32	8
4315	51	3300	28	5
4375	51	2500	31	4
4417	52	2700	36	3
4427	50	2800	34	10
4857	49	2500	28	6
5015	49	2700	30	6
5365	51	3000	40	5
5427	50	2800	32	4
6331	52	3100	35	3
6391	52	2900	27	2
Середнє по групі	50,6	2836	32,1	

2 голів до 6 голів.

Між тим, опрацювання матеріалу й аналіз даних бонітування свідчать про те, що племінна цінність піддослідних тварин була досить високою. Так, відсоток звірів, яких віднесено до класу еліта у стаді становив 89,3 % і лише 18,7 % – до першого.

Висновки

1. Використання кращих варіантів вікового підбору батьківських пар сріблясто-чорних лисиць та норок дає змогу поліпшити показники відтворювальної здатності. Встановлено оптимальний вік продуктивного використання лисиць, який становить п'ять років, норок – три роки.

2. З'ясовано, що при випробовуванні найвищу оцінку одержали самці ліній № 4315, 5365 і 6331, які краще за інших передавали потомству свої спадкові якості. На підставі попередньої оцінки з загального числа основних плідників до категорії абсолютних поліпшувачів віднесено 72,4 % від оцінених; 5,7 % – виявилися стерильними; 7,6 % – оцінені як погіршувачі та 14,3 % – зараховано до категорії нейтральних.

Література

1. Абрамов М.Д. Норководство / М.Д. Абрамов / М., 1974. – 207 с.
2. Берестов В.А. Звероводство / В.А. Берестов / „Лань”, 2002. – 476 с.
3. Ильина Е.Д. Звероводство / Е.Д. Ильина: [монографія]. – М.,

1966. – 25 с.

4. Ильина Е.Д., Кузнецов Г.А. Основы генетики и селекции пушных зверей / Е.Д. Ильина, Г.А. Кузнецов / М., 1969. – 278 с.

5. Інструкція з бонітування норок, лисиць, песців, тхорів, єнотовидних собак, нутрій кліткового розведення. Інструкція з бонітування кролів. Інструкція з ведення племінного обліку в звірівництві та кролівництві. – К., 2003. – 84 с.

6. Корх О.В. Принципи оцінки та ефективність селекції норок кольорового типу пастель за відтінками забарвлення хутра: дис. на здобуття наук. ступеня кандидата с.-г. наук: 06.02.01 / О. В. Корх / Х., 2010. – 179 с.

7. Смирнова Ю.В., Адамов В.Я. Возрастной подбор пар с использованием „Селектора” / Ю.В. Смирнова. В.Я. Адамов // Кролиководство и звероводство. – 1991. – № 4. – С. 14–18.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ РАЗНОВОЗРАСТНОГО ПОДБОРА РОДИТЕЛЬСКИХ ПАР ПРИ РАЗВЕДЕНИИ СЕРЕБРИСТО-ЧОРНИХ ЛИСИЦ И НОРОК

Корх О.В., к. с.-х. н.

Институт животноводства НААН, г. Харьков

Аннотация. Анализ полученных результатов использования лучших вариантов возрастного подбора родительских пар серебристо-черных лисиц и норок позволяет констатировать улучшение показателей гона и воспроизводительной способности. Установлено оптимальный возраст продуктивного использования лисиц, который составляет пять лет, норок – три года.

В процессе проведения анализа племенной ценности установлено, что при испытании наивысшую оценку получили самцы линий № 4315, 5365 и 6331, которые лучше других передавали потомству свои наследственные качества. На основании предварительной оценки с общего числа основных производителей к категории абсолютных улучшателей отнесено 72,4 % от оцененных; 5,7 % – оказались стерильными; 7,6 % – оценено как ухудшателей 14,3 % – зачислены к категории нейтральных.

Ключевые слова: норки, серебристо-черные лисицы, разновозрастной подбор пар, селекция, плодовитость, племенная ценность.

EFFICIENCY OF THE BREEDING PAIRS SELECTION WITH DIFFERENT AGES UPON SILVER FOXES AND MINKS BREEDING

Korh O.V., candidate of agricultural sciences

Institute of Animal Science of the NAAS, Kharkov

Summary. Analysis of the received results using the best options of parent

pairs silver foxes and minks age selection allows to establish improvements in the rut and reproductive ability. It has been established the optimal age of productive using of foxes, which is five years, minks – three years.

During the analysis of breeding values determined that upon the test the highest grade received male line number 4315, 5365 and 6331, which transmits to posterity their hereditary qualities better than others. Based on the preliminary assessment from the major manufacturers total number in the category of absolute improvers attributed 72,4 % of the evaluated; 5,7 % – were sterile; 7,6 % – estimated as worst; 14,3 % – credited to the neutral category.

Key words: mink, silver foxes, pair selection with different ages, selection, fertility, breeding value.
